

Migrační trajektorie mladých dospělých v pražském zázemí*

OTAKAR BURSA^{***}

Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha

The Migration Trajectories of Young Adults in Prague's Hinterland

Abstract: There is a generation of young adults, ignored to date by research, who have grown up in their parents' suburban homes in Prague's hinterland and are now on the brink of making the important life decision of choosing where they want to live. They are attracted to the rich and dynamic life of the city and repelled by the notion of making a daily commute to the remote and boring suburbs. But the rapid rise in prices in Prague's housing market and the related housing affordability crisis are preventing young adults from pursuing the suburb-to-city migration trajectory they largely favour. This article analyses statistical data on population growth, housing construction, and migration to reveal the source municipalities and migration patterns of young suburban adults and discusses its implications for geodemographic metropolitan change.

Keywords: young adults, migration trajectories, Prague's hinterland, quantitative analysis

Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 2024, Vol. 60, No. 5: 507–530

<https://doi.org/10.13060/csr.2024.006>

Úvod

Proces rezidenční suburbanizace, který v pražském metropolitním regionu nastartoval v devadesátých letech 20. století, nejen znásobil počet obyvatel mnoha obcí, ale i zásadně změnil složení jejich obyvatel. S rodiči se do nových domovů u Prahy stěhovaly děti, jež nyní začínají dorůstat do věku mladé dospělosti a přirozeně si hledají vlastní bydlení. Atraktivní městský život odpovídající běžným preferencím mladých dospělých je v kontrastu s denním dojížděním do suburbí (Heider, 2019; Kährlik et al., 2016). Z druhé strany finanční nedostupnost bydlení

* Tato stať vznikla za finanční podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy v rámci projektu „Migrační trajektorie dospívající generace v pražském zázemí“ č. 814119 a projektu Specifického vysokoškolského výzkumu č. 260566.

** Veškerou korespondenci posílejte na adresu: RNDr. Otakar Bursa, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Albertov 6, 128 00 Praha 2, e-mail: bursao@natur.cuni.cz.

© Autor, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., 2024

Tento článek je publikován v režimu tzv. otevřeného přístupu k vědeckým informacím (Open Access), který je distribuován pod licencí Creative Commons CC BY-NC 4.0.

a nedostatečná výstavba v Praze brání vyšší imigraci této věkové skupiny. Obdobně jako v dalších metropolích tak musejí vznikat alternativní migrační trajektorie (Haase et al., 2017; Sander, 2014).

O dospívajících potomcích suburbánních migrantů a jejich migračních trajektoriích je zatím v českém prostředí k dispozici jen minimum studií.¹ Přitom mladá dospělost je v celém životě člověka období nejčastějších migrací, a tedy „výzkum migračních trajektorií mladých lidí je důležitým odrazovým můstkem pro uchopení dynamiky migrace“ (Van Mol, 2016, s. 1304). Migrace mladých dospělých (MD) má významné demografické a společensko-ekonomické důsledky pro zdrojové lokality i cílové destinace migrace. Dosud ale není známo, v jaké intenzitě a v jakých směrech migrace mladých dospělých z pražského zázemí působí.

V příspěvku si kladu za cíl ukázat, odkud a kam se mladí dospělí z pražského zázemí stěhují. Nejprve identifikuji významné zdrojové obce migrace mladých dospělých a pokouším se vymezit obce s vyšším zastoupením potomků nově příchozích obyvatel v důsledku suburbanizace. Poté analyzuji cílové destinace migrace mladých dospělých a zaměřuji se na to, jak se liší migrace mladých dospělých z obcí s významným populačním nárůstem v důsledku suburbanizace a naopak obcí bez výraznějších změn. Rovněž se zabývám genderovými rozdíly migrujících. Nakonec se věnuji skupině mladých dospělých, která setrvává v místě bydliště rodičů. Soustředěním se na pražské zázemí jako zdrojovou oblast migrace opomím migraci z jiných území, ale přirozeně připouštím možnost migrace z pražského zázemí do různých míst.

Migrace mladých dospělých v teoretických konceptech

Jednou z možností teoretického ukotvení migračních trajektorií MD je koncept *housing pathways*, zachycující „vzorce interakcí a praktik zahrnující dům a domov v čase a prostoru“ (Clapham, 2002, s. 63). Mladá dospělost je obvykle prvním obdobím, ve kterém se člověk dostává na cestu jedné z těchto migračních trajektorií. Podle Revingtona (2018) nabízí přístup příhodnou konceptualizaci výzkumu migračních trajektorií MD, která sdružuje individuální zkušenosti MD se širším společenským pozadím (Opit et al., 2020). Autoři definují několik typů migračních trajektorií, které lze rozlišit na tři základní – neplánované trajektorie, plánované trajektorie a setrvání v bydlišti rodičů.

- *Neplánované trajektorie* jsou ty migrace, při kterých MD mění své bydliště podle aktuální potřeby bez uvažování v širším časovém horizontu. Nejčastěji jsou řízeny ad hoc ekonomickým zázemím jedince a nabídkou bytů (Ford et al.,

¹ Jednou z prvních studií zabývajících se dospívajícími potomky suburbánních novousedlíků v pražském zázemí je demograficky zaměřený článek sociálních geografů Sýkory a Bursy (2022). Poprvé se o této skupině v českém prostředí zmiňují Ouředníček et al. (2015).

2002). Typické je opakované hledání dočasného nájemního bydlení svázané spíše s raným obdobím mladé dospělosti – tzv. *early nesters*² (Clapham et al., 2014; Hochstenbach a Boterman, 2015).

- *Plánované trajektorie* jsou dlouhodobě plánované. Dlouhodobé plánování migrace snižuje vliv omezené nabídky bytů, zvyšuje pravděpodobnost naplnění rezidenčních preferencí v novém bydlišti a předznamenává tak i vyšší rezidenční stabilitu (Hochstenbach a Boterman, 2015; Mulder, 2003). Rozptýl plánovaných migrací bývá rozsáhlejší než u neplánovaných migrací, které jsou častěji lokálního charakteru (Ford et al., 2002; Mulder a Cooke, 2005).
- *Setrvání v bydlišti rodičů* je překvapivě nejrozšířenější trajektorií MD (Clapham et al., 2014). Tato pasivní trajektorie ale nevylučuje odstěhování z bydliště rodičů v budoucnu (Ford et al., 2002). Setrvání s rodiči může být kombinováno s dočasnou migrací, např. ve studentském a raně pracovním období života (Opit et al., 2020), kdy bydliště rodičů zůstává důležitým záchytným bodem návratu (Heath a Calvert, 2011).

Navazujícím přístupem pro pochopení migračních trajektorií MD je koncept *mobility transition*, kterým je vysvětlována změna migračních vzorců v souvislosti se společenskými změnami a demografickým přechodem (Drbohlav a Uherek, 2007; původně Zelinski, 1971). Podle tohoto principu jsou pro společnosti s vysokou porodností příznačnější ekonomické faktory spojené s jednorázovou migrací na dlouhé vzdálenosti. Naopak společnosti současného typu charakteristické nízkou porodností směřují k *cirkulační mobilitě*, resp. krátkodobým migračním trajektoriím či dojíždce svázanými spíše než s ekonomickými faktory se způsobem života. Reurbanizační trajektorie MD proto naplňují Zelinského (1971) myšlenky, kdy rozhodujícím důvodem migrace po druhém demografickém přechodu je životní styl. Naopak ekonomické faktory migrace mohou být významnější při migraci na větší vzdálenosti, resp. mimo metropolitní region.

Zelinski (1971) cirkulační mobilitu uvažoval jako krátkodobou migraci či dojíždku do místa aktivit s pravidelným návratem do výchozího bydliště. V současnosti je v rámci metropolitního regionu možné zahrnout oba prostory v rámci denního spektra aktivit. Ve věku mladé dospělosti se rozdíl mezi nimi ještě více stírají, a to díky nižšímu omezení mobility vůči předcházejícímu období dospívání (Pospíšilová a Ouředníček, 2011) nebo následnému založení rodiny (Novák a Sýkora, 2007; Temelová et al., 2011b). Migraci tak není nutné k dosažení denních aktivit uskutečňovat, což nahrává dlouhodobějšímu setrvání MD v bydlišti rodičů. V současnosti je tak cirkulační mobilita rozšířenou životní strategií (Stojanov a Gladišová, 2011). Cirkulační mobilita je umožněna rostoucí mobilitou obyvatelstva a má za následek rostoucí význam bydliště jako výchozího bodu k uskutečnění nezbytných cest. Koncept *mobility transition* tak zdůrazňuje rostoucí význam krátkodobých opakovaných migrací na úkor migrace jednorázové.

² Rané období mladé dospělosti Clapham et al. (2014) uvažují do 21 let života.

Odpověď na otázku, kam a proč se MD stěhují, lze hledat ve vzájemném vztahu poptávky a nabídky bydlení (Clark a Dieleman, 1996; Hochstenbach a Boterman, 2015). Stranu poptávky lze zkoumat ve vztahu individuality člověka (např. pohlaví, pozice v životním cyklu, společensko-ekonomické postavení nebo motivace k migraci; Mulder, 2006; Mulder a Lauster, 2010) a prostředí, ve kterém v současnosti žije a chtěl by žít v budoucnosti (Ford et al., 2002). Na straně nabídky hrají významnou roli nejen dostupnost bydlení, ale také reflexe poptávky MD vhodnou nabídkou (Hamnett a Randolph, 1988; Hochtenbach a Boterman, 2015).

Vzájemný vztah současného bydliště a potřeb člověka lze také přirovnat k dynamice *push* a *pull faktorů*, kdy je poptávka po bydlení utvářena příčinami vedoucími k odstěhování ze současného bydliště (*push faktory*) a možnostmi naplnění životních očekávání v jiném místě (*pull faktory*) (Drbohlav a Uherek, 2007). V postsocialistickém prostředí se na jedné straně začínají projevovat nevýhody spojené se životem v suburbech a atraktivnější život ve vnitřním městě na straně druhé (Heider, 2019; Nuissl a Rink, 2005), což vede k poklesu poptávky po bydlení v zázemí měst (Brade et al., 2009; Sander, 2014).³ Poptávka MD po dostupnosti bydlení v Praze může i vzhledem k rostoucí rezidenční nespokojenosti v lokalitách suburbánní výstavby nahrávat migraci MD do vnitřního města (Ouředníček et al., 2015; Špačková et al., 2016). Z druhé strany reurbanizačním trajektoriím brání absence nabídky dostupného bydlení ve vnitřním městě (Haase et al., 2017).

Nabídku zaprvé utváří stávající bytový fond, který je společností cirkulárně využíván – tzv. *housing chains* (Millard-Ball, 2002). Jde o přirozené střídání bydliště domácností, čímž se část bydlení pravidelně uvolňuje pro další poptávající. Relevantní pro MD může být pokračující suburbanizace středních generací z Prahy (Ouředníček et al., 2019), stárnoucí populace sídlišť (Temelová et al., 2011a) nebo reurbanizace z pražského zázemí (Ouředníček et al., 2015). Část poptávky přesto musí být uspokojena novou bytovou výstavbou. Vedle nabídky pozemků v pražském zázemí zažívají boom vnitřní rozvojové plochy, kdy se zahušťování a rozšiřování nabídky bydlení ve vnitřním městě stává podporovaným trendem v územním plánování (Landa, 2016). Rozšiřující se nabídka bydlení ve vnitřním městě ale nemusí odpovídat poptávce vzešlé z oslabení suburbanizace a posílení reurbanizačních proudů (Sander, 2014).

³ Brade et al. (2009) tento vztah potvrdili na příkladu Lipska, ale v ostatních postsocialistických zemích zatím výzkum ukázal pravý opak. Důvodem tohoto prvenství může být dlouhodobější snaha o revitalizaci měst a zároveň i negativní zkušenosti se suburbanizací ve východoněmeckém prostředí, zatímco v ostatních postsocialistických zemích jsou oba procesy spíše na počátku.

Migrace mladých dospělých ze zázemí měst – přehled stavu poznání

V postsocialistickém prostředí jsou výzkumy dorůstání MD v zázemí měst a jejich migračních trajektorií na počátku. Rostoucí významnost této skupiny v pražském zázemí poprvé dokumentují Sýkora a Bursa (2022). V případě městských regionů východního Německa, kde suburbanizace oproti Česku započala i kulminovala dříve, začaly být migrační trajektorie MD ze zázemí měst sledovány ve druhé polovině desátých let 21. století v souvislosti s migrací do vnitřních měst (Haase et al., 2017; Siedentop et al., 2018) nebo vnitřních suburbií (Kabisch et al., 2019). V pražské aglomeraci odhadují obdobné trajektorie i Ouředníček et al. (2015) a shledávají imigrační potenciál i v panelových sídlištích vnějšího města, která již delší dobu fungují jako startovací bydlení pro mladé rodiny nebo studenty (Temelová et al., 2011a). Alternativní migrační trajektorie MD ze zázemí měst, jako tangenciální migrace v rámci suburbánní zóny nebo migrace mimo metropolitní region, zatím v postsocialistickém prostředí řešeny nebyly, ale Sander (2014) uvažuje, že snížená nabídka bydlení povede v důsledku rostoucí preference života ve městech k alternativním trajektoriím.

Americká literatura je obohacena dlouhodobými zkušenostmi se suburbanizací a migrační trajektorie MD ze zázemí měst řeší již v kontextu několika generací (Lee et al., 2019). V kontextu amerického prostředí Nelson (2009) uvádí, že tzv. generace MD X a Y⁴ v šedesátých, resp. osmdesátých letech 20. století preferovaly bydlení blíže centru města jen z poloviny. Později si všiml Sotirakos (2019, s. 89), že reurbanizační tendence MD s časem rostou a současní „mladí dospělí nežijí suburbánním způsobem života ve stejné míře jako dřívější generace“. Obdobně Lee et al. (2019) uvádějí, že rezidenční preference suburbánního bydlení u MD od osmdesátých let postupně slábne za současného nárůstu zájmu o bydlení blíže center měst.

Západoevropská literatura více odpovídá předpokladům v postsocialistických městských regionech tím, že zdůrazňuje reurbanizační trajektorie MD dorůstajících v zázemí měst. Podle Butlera (2007) je růst obyvatel ve vnitřním městě spjat s migrací obyvatel ze suburbií,⁵ přičemž Barber (2007) tento růst připisuje i migraci MD, kteří v zázemí města vyrůstali. Centralita evropských měst totiž více odpovídá rezidenčním preferencím a životnímu stylu MD (Melia et al., 2018; Opit et al., 2020), a to na rozdíl od amerických městských regionů, kde má bydlení v suburbiích dlouhodobou tradici (Sotirakos, 2019).

⁴ Děti narozené v šedesátých (generace X) až osmdesátých letech (generace Y) 20. století, tedy první a druhá generace potomků suburbánních novousedlíků v americkém prostředí.

⁵ Butler (2007) uvádí, že tento reurbanizační pohyb má paradoxně suburbánní podstatu – bydlet poblíž městského centra, ale nikoli přímo v něm.

Specifická generace potomků suburbánních novousedlíků v pražském zázemí

Rostoucí význam generace mladých dospělých – potomků suburbánních novousedlíků v pražském zázemí – je důsledkem intenzity a směru suburbanizačních proudů v postsocialistickém období. Do konce osmdesátých let 20. století suburbanizace Prahy prakticky neexistovala (Ouředníček, 2003; Sýkora a Stanilov, 2014), v devadesátých letech se pozvolna otevírala úzké, majetnější části obyvatelstva (Sýkora, 1999, 2003) a až ve 21. století se stala nejvýznamnějším decentralizačním migračním proudem (Ouředníček, 2007) a procesem měnícím vnitřní geografickou organizaci metropolitních a městských regionů (Stanilov a Sýkora, 2014; Sýkora a Ouředníček, 2007). Nejvyšších intenzit dosáhla suburbanizace v první dekádě 21. století, kdy rozšiřující se hypoteční trh a vyšší příjmy obyvatelstva postupně umožnily splnění snu o suburbánním bydlení i středním vrstvám (Ouředníček a Posová, 2006). Důsledky hospodářské krize následně oslabily suburbánní migraci střední vrstvy obyvatelstva, což Sýkora a Mulíček (2014) dokumentují na přibližně poloviční intenzitě bytové výstavby v pražském zázemí v roce 2011 ve srovnání s její kulminací v období 2004 až 2008.

Mladí dospělí, potomci suburbánních novousedlíků, se od svých vrstevníků, potomků původních obyvatel pražského zázemí, odlišují specifickou životní trajektorií svých rodičů – suburbanizací, která vedla k pozvolné polarizaci demografické i společensko-ekonomické struktury obyvatelstva pražského zázemí (Ouředníček, 2001; Sýkora a Mulíček, 2014). Suburbánní trajektorie obvykle spojují zájem o bydlení mladých rodin s vyšším společensko-ekonomickým postavením lišících se od struktury původních obyvatel žijících v zázemí města (Sýkora, 2003; Špačková a Ouředníček, 2012). Životní styl nově příchozích obyvatel je obvykle odlišný od původních obyvatel (Galčanová a Vacková, 2008; Puldová a Ouředníček, 2006). Podle východisek strukturalistických teorií lze předpokládat, že se tyto výchozí rozdíly promítají do specifického, ať už společensko-ekonomického (Harvey, 1973), nebo kulturního (Castells, 1983), postavení mladých dospělých, kteří tak budou utvářet specifické migrační trajektorie. Proto je třeba s potomky suburbánních novousedlíků pracovat samostatně.⁶

Kdo je mladý dospělý?

Mladá dospělost je období spojované s dosažením významných životních milníků. Jedním z nich je i osamostatnění se od rodičů a utvoření první vlastní domácnosti (Hochstenbach a Boterman, 2015; Mulder, 2003). Tento milník přichází ve věku, který se u jednotlivců liší. Zpravidla se pohybuje od 18 let, která jsou v naší společnosti spojena s dosažením dospělosti (Vágnerová, 2007) a obvykle také dokončením středoškolského vzdělání a zahájením pracovního procesu nebo vyso-

⁶ Zároveň si uvědomuji, že převaha ať už jakékoli skupiny MD v suburbánní obci může vést k ovlivnění migračního chování u druhé, početně méně zastoupené skupiny MD.

koškolského vzdělávání. Pro toto životní období je proto typická vysoká mobilita (Kährlik et al., 2012).

V této práci definuji MD pomocí věkového rozmezí, jelikož věk je na rozdíl od konkrétních životních kroků běžně šetřenou charakteristikou populace. Spodní hranici definuji dosažením dospělosti, tj. 18 let, která otevírá MD možnost svobodné volby, mj. ke stěhování. Stanovení vrchní hranice je komplikovanější. Migračně zaměřené studie MD zmíněné v teoretické části nejčastěji pracují s horní věkovou hranicí 26–30 let. Zároveň jsem si vědom toho, že migranti, vzhledem k postupnému dorůstání potomků suburbánních novousedlíků do mladé dospělosti, budou zahrnovat především mladší ročníky. Obyvatelstvo ve věku kolem 30 let bude naopak spíše tvořeno suburbánními novousedlíky nebo potomky dřívějších obyvatel pražského zázemí (Sýkora a Bursa, 2022). Proto za horní hranici mladé dospělosti počítám věk 26 let.

Identifikace zdrojových obcí migrace

Nárazové zvýšení populace v důsledku suburbanizace vede v budoucnu k nevyhnutelnému dorůstání početně silných kohort dětské populace do věku mladé dospělosti. Identifikace zdrojových obcí migrace je proto založena na kombinaci údajů o intenzitě bytové výstavby v letech 2005 až 2007 a vývoji populace MD v letech 2017 až 2020 v pražském zázemí. Pražským zázemím v následujících odstavcích rozumím obce, které se nachází v okresech Praha-západ a Praha-východ.

V případě populačních dat je analyzován početní vývoj MD s cílem zjistit, v jakých obcích dochází k dorůstání této generace. V případě intenzity bytové výstavby je počítáno s předpokladem, že vyšší intenzita bytové výstavby v minulosti vede k postupnému dorůstání potomků suburbánních novousedlíků v současnosti. Propojení obou indikátorů poskytuje přehled obcí, potenciálních zdrojových lokalit migrace, u kterých je suburbanizace v minulosti přímo provázána s dorůstáním MD v současnosti. Použití relativních údajů o zastoupení MD v populaci je zkreslující, a to vzhledem k populačně slabým devadesátým ročníkům, čímž MD dlouhodobě relativně ubývá v celém metropolitním regionu (Sýkora a Bursa, 2022). V pražském zázemí relativní úbytek MD ještě posiluje suburbánní migrace zahrnující jinou cílovou skupinu obyvatelstva – malé děti a jejich rodiče.

Rozlišuji tři typy obcí – (1) obce, ve kterých očekávám vyšší podíl vystěhování potomků nově příchozích obyvatel, resp. zdrojové obce, u kterých byla v minulosti zaznamenána vysoká intenzita bytové výstavby a zároveň současný vysoký početní růst MD; (2) přechodnou zónu a (3) ostatní obce v pražském zázemí, ve kterých naopak předpokládám vyšší podíl vystěhování potomků původních obyvatel.⁷ Intenzitu bytové výstavby vyjadřuji počtem dokončených bytů za

⁷ Jsem si vědom toho, že mohou existovat i významnější zdrojové obce migrace MD, a to např. podle intenzity vystěhování MD bez zahrnutí faktoru bytové výstavby. V těchto obcích

jeden rok na 1000 obyvatel k 31. 12. daného roku v průměru za období 2005 až 2007. Početní růst populace MD vyjadřují průměrným ročním růstem populace ve věku 18 až 26 let mezi lety 2017 a 2020. Prvním typem definuji obce s intenzitou bytové výstavby vyšší než 25 a zároveň vyšším než nulovým růstem populace MD. Druhým, „přechodným“ typem definuji obce s intenzitou bytové výstavby vyšší než 15 a zároveň s ne nižším než -3% růstem populace MD.⁸ Třetím typem definuji všechny ostatní obce pražského zázemí.

Identifikace cílových destinací migrace

Cílové destinace migrace MD z obcí pražského zázemí identifikuji pomocí individuálních statistických dat, resp. matice migračních proudů za roky 2017 až 2020. Migrační trajektorie rozlišuji podle typu zdrojových obcí migrace⁹, pohlaví migrujících a pěti typů cílových destinací migrace – Praha, pražské zázemí, zbývající část Středočeského kraje, zbývající část České republiky a zahraničí. Prahu dále dělím na čtyři koncentrické zóny – centrum, vnitřní město, vnější kompaktní město a vnější okrajové čtvrti – podobně jako Ouředníček et al. (2012). Pro dokumentování rozdílů používám analýzu kontingenčních tabulek, neboť jde o užitečný nástroj pro výzkum vztahu mezi dvěma nominálními proměnnými. Bohužel data o konkrétních migračních trajektoriích MD nezachycují všechny reálně přestěhované,¹⁰ a proto mají spíše účel nastínit vzorce migračních pohybů než je přesně kvantifikovat.

Pro identifikaci MD setrvávajících v místě bydliště jsem v nejvýznamnějších zdrojových obcích migrace realizoval v průběhu let 2019 až 2021 dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření bylo distribuováno metodou stratifikovaného náhodného výběru domácností v počtu 220 dotazníků, resp. 20 dotazníků na obec, a to především do domů vystavěných v letech sledované intenzity bytové výstavby – 2005 až 2007. Sběr vyplněných dotazníků proběhl formou odpovědních zásilek České pošty, e-mailové korespondence a osobních návštěv v lokalitách. Průměrná návratnost dotazníků dosáhla 46 %.

by ale nemusel být vysoký podíl potomků suburbánních novousedlíků, čímž by se vytratilo rozlišení odlišného migračního chování od ostatních MD. Naopak předpokládám, že v obcích s očekávaným vysokým zastoupením potomků suburbánních novousedlíků budou potomci původních obyvatel do jisté míry ovlivněni migračním chováním druhé skupiny.

⁸ Vlivem dorůstání méně početné generace dětí narozených v druhé polovině devadesátých let do věku mladé dospělosti oproti osmdesátým a počátku devadesátých let nemusí menší početní úbytek MD v současnosti znamenat neexistenci procesu dorůstání této generace v důsledku suburbanizace (Sýkora a Bursa, 2022).

⁹ Přechodnou zónu v analýzách cílových destinací migrace MD pro zjednodušení interpretace vynechávám.

¹⁰ Hlavní příčinou neúplnosti dat o migračních trajektoriích je neexistující povinnost přeregistrovat své trvalé bydliště. Lze předpokládat, že migrující MD své bydliště přeregistrují později nebo až v rámci sekundární nebo dlouhodobější migrace.

Migrace mladých dospělých z pražského zázemí v kontextu migrace celé populace

V letech 2017 až 2020 se věková skupina MD podílela na celkové migraci z pražského zázemí průměrně v 11,8% ročně. Rozdíly identifikují při rozdělení území České republiky do pěti zón (Tabulka 1) – městské části Prahy (14,7 %), obce pražského zázemí (9,0 %), ostatní obce Středočeského kraje (10,8 %), ostatní kraje České republiky (10,6 %) a zahraničí (15,1 %), dále pak v městských částech Prahy do čtyř zón (Tabulka 2) – historické jádro (21,4 %), vnitřní město (17,8 %), vnější kompaktní město (12,8%) a vnější okrajové čtvrti (10,2 %). Vzdálenost nového bydliště tedy není podstatným faktorem, MD z pražského zázemí tvoří jen malý podíl migrací směřujících do obcí v okolí jejich současného bydliště (tj. pražské zázemí, vnější okrajové čtvrti v rámci Prahy a zbytek Středočeského kraje). Nao-

Tabulka 1. Migrace z pražského zázemí do jednotlivých regionů

		2017	2018	2019	2020	celkem	celkem %
Praha	MD	513	511	518	541	2083	40,8%
	všichni	3662	3610	3399	3498	14 169	32,9%
	% MD	14,0%	14,2%	15,2%	15,5%	14,7%	
zázemí	MD	259	235	255	232	981	19,2%
	všichni	2801	2832	2678	2647	10 958	25,4%
	% MD	9,2%	8,3%	9,5%	8,8%	9,0%	
zbytek Středočeského kraje	MD	215	185	240	209	849	16,6%
	všichni	1916	1887	1989	2079	7871	18,3%
	% MD	11,2%	9,8%	12,1%	10,1%	10,8%	
zbytek ČR	MD	182	197	220	211	810	15,9%
	všichni	1830	1871	1879	2040	7620	17,7%
	% MD	9,9%	10,5%	11,7%	10,3%	10,6%	
svět	MD	76	92	95	114	377	7,4%
	všichni	620	609	586	682	2497	5,8%
	% MD	12,3%	15,1%	16,2%	16,7%	15,1%	
celkem	MD	1245	1220	1328	1307	5100	
	všichni	10 829	10 809	10 531	10 946	43 115	
	% MD	11,5%	11,3%	12,6%	11,9%	11,8%	

Zdroj: Český statistický úřad (ČSÚ) (2022), vlastní zpracování

Poznámka: % MD – podíl migrujících MD na celkové migraci celé populace do dané oblasti, celkem % – podíl migrace do dané oblasti vůči migraci do všech oblastí.

pak vysoký podíl MD migruje do městských částí blíže centru Prahy a zahraničí. Vysoký prostorový rozptyl může být důsledkem dlouhodobého plánování migrace (Ford et al., 2002; Mulder a Cooke, 2005), případně i nižší ochoty migrantů měnit formálně své bydliště při migraci na kratší vzdálenosti.

Z hlediska objemu migračních proudů se v období mezi lety 2017 a 2020 stěhovali MD do městských částí Prahy (40,8 % oproti 32,9 % průměru celé populace), obcí pražského zázemí (19,2 % oproti 25,4 %), ostatních obcí Středočeského hraje (16,6 % oproti 18,3 %), ostatních krajů České republiky (15,9 % oproti 17,7 %) a zahraničí (7,4 % oproti 5,8 %). V rámci městských částí Prahy dominovala u MD migrace do vnitřního města (51,1 % oproti 42,2 % průměru celé populace), menším objemem směřovala do vnějšího města (31,2 % oproti 35,7 %), vnějších okrajových čtvrtí (13,1 % oproti 18,8 %) a nejméně do centra (4,7 % oproti 3,2 %). Výsledky potvrzují vysokou přitažlivost velkého města (Kährlik et al., 2016; Ouředníček et al., 2015). Z migrujících MD do Prahy do vnitřního města mířil téměř každý druhý, u průměru celé populace byla oblíbenost vnitřního a vnějšího kompaktního města vyrovnanější. Porovnáním obou sledovaných statistik pozoruji, že přestože MD tvoří relativně významnou skupinu migrantů směřujících do centra Prahy či zahraničí, objem této migrace je v absolutních číslech malý.

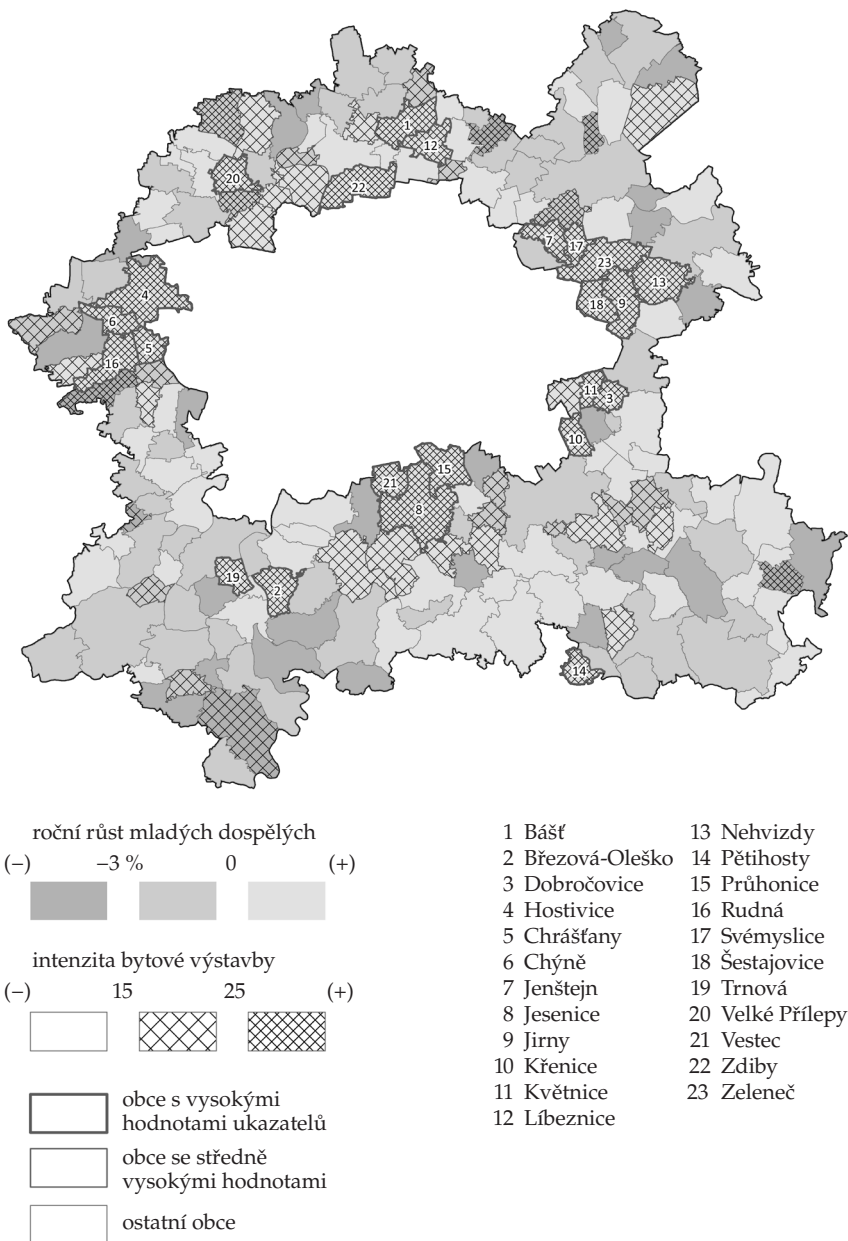
Tabulka 2. Migrace z pražského zázemí do jednotlivých pražských zón

		2017	2018	2019	2020	celkem	celkem %
centrum	MD	22	23	27	26	98	4,7%
	všichni	118	134	88	117	457	3,2%
	% MD	18,6%	17,2%	30,7%	22,2%	21,4%	
vnitřní město	MD	263	248	246	307	1064	51,1%
	všichni	1480	1467	1379	1659	5985	42,2%
	% MD	17,8%	16,9%	17,8%	18,5%	17,8%	
vnější kompaktní město	MD	158	170	178	143	649	31,2%
	všichni	1362	1329	1252	1115	5058	35,7%
	% MD	11,6%	12,8%	14,2%	12,8%	12,8%	
vnější okrajové čtvrti	MD	70	70	67	65	272	13,1%
	všichni	702	680	680	607	2669	18,8%
	% MD	10,0%	10,3%	9,9%	10,7%	10,2%	

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

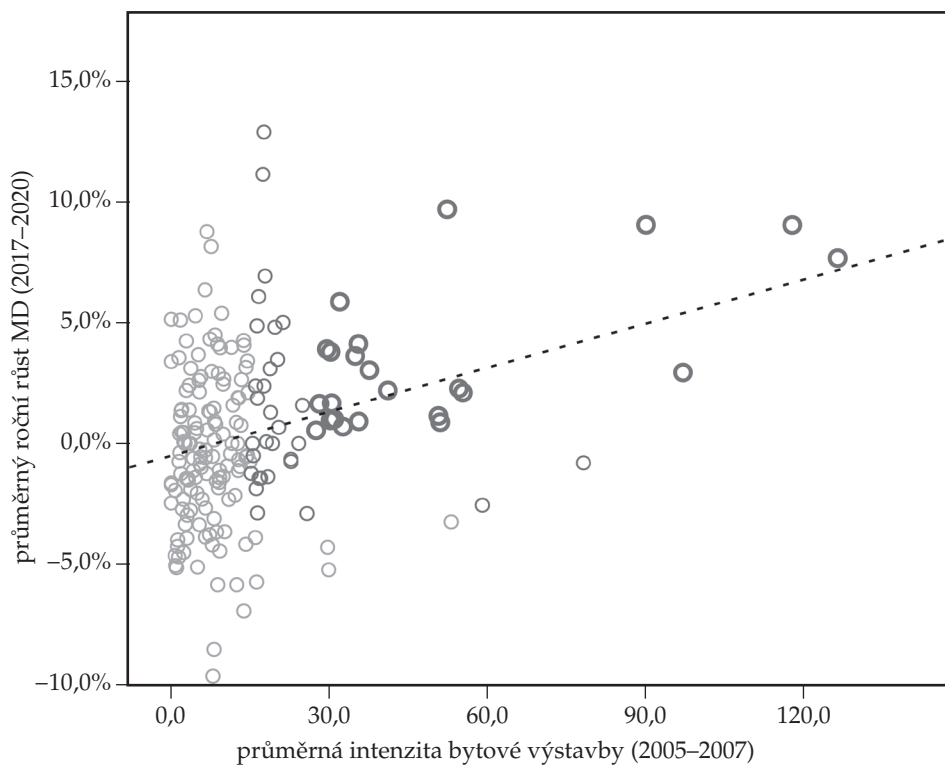
Poznámka: % MD – podíl migrujících MD na celkové migraci celé populace do dané oblasti, celkem % – podíl migrace do dané oblasti vůči migraci do všech oblastí.

Mapa 1. Průměrný roční růst mladých dospělých (2017–2020) a intenzita bytové výstavby (2005–2007) v obcích pražského zázemí

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Graf 1. Korelační analýza obcí v pražském zázemí ($r = 0,322^*$, $p < 0,01$)

● obce s vysokými hodnotami obou ukazatelů

○ obce se středně vysokými hodnotami

○ ostatní obce

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Poznámka: * Pearsonův korelační koeficient ($n = 189$).

Odkud mladí dospělí migrují?

V pražském zázemí definovaném okresy Praha-západ a Praha-východ se profilují oblasti se zvýšeným početním růstem MD v letech 2017 až 2020 (Mapa 1). Tyto oblasti charakterizuje vysoká intenzita bytové výstavby v letech 2005 až 2007, považovaná za významný faktor suburbanizace a přistěhování nových obyvatel (Posová a Sýkora, 2011; Špačková et al., 2012). V bezprostředním zázemí Prahy definuji 23 obcí s velmi vysokými hodnotami obou sledovaných ukazatelů, kde předpokládám i současně probíhající vystěhování především potomků suburbanálních novousedlíků. Naopak ve 135 převážně vzdálenějších obcích s nižšími hodnotami očekávám převažující vystěhování potomků původních obyvatel. Přechodných 35 obcí často přiléhá na obce s velmi vysokými hodnotami nebo tvoří nové klastry.¹¹

Obce s vysokou intenzitou bytové výstavby a zároveň vysokým početním růstem MD se nápadně shlukují poblíž hranic Prahy (Zelenečsko na východě, Jesenicko na jihu a Hostivicko na západě od Prahy). V prvních letech 21. století totiž především rostla nabídka bytových domů při okrajích Prahy (Ouředníček a Posová, 2006; Posová a Sýkora, 2011). Později došlo v důsledku nových strategií proti nekontrolovanému rozvoji bytové výstavby na straně jedné (Maier, 2012; Sýkora a Mulíček, 2014) a široké nabídky pozemků v obcích Středočeského kraje na straně druhé (Macešková a Ouředníček, 2008; Sýkora a Stanilov, 2014) k širšímu územnímu rozptýlu nové výstavby. Tyto vzdálenější shluky obcí (Mnichovicko na jihovýchodě a Velkopřílepsko na severozápadě od Prahy) charakterizují přechodnou kategorií obcí, kde k dorůstání suburbanálních novousedlíků teprve začíná postupně docházet.

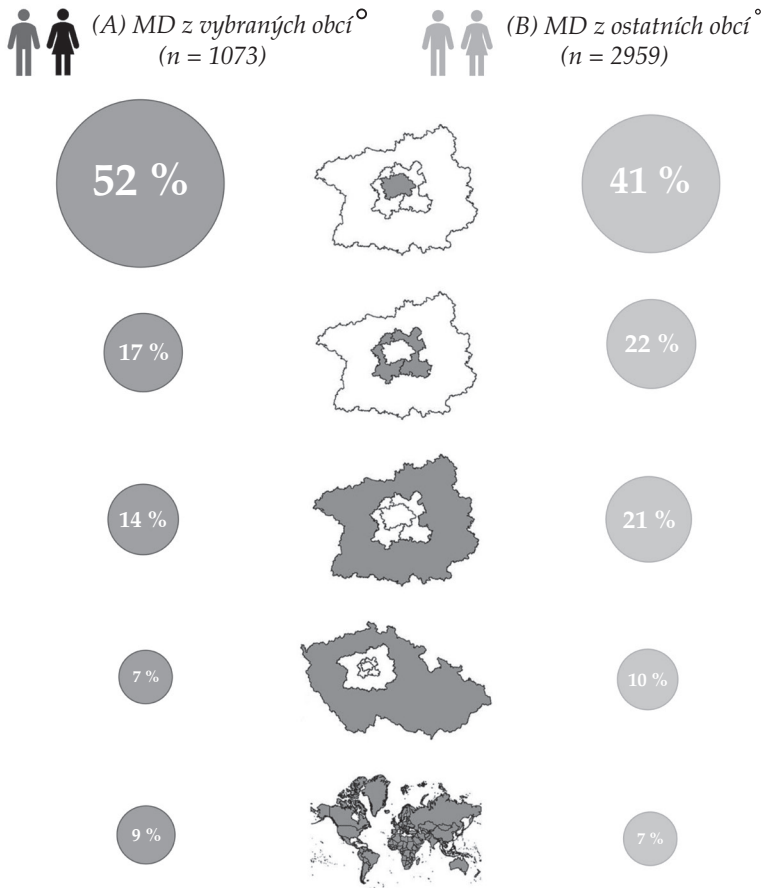
Kam mladí dospělí migrují?

Prostorový vzorec migrace mladých dospělých v letech 2017 až 2020 má centripetální charakter (Schéma 1) – jako cílová destinace převažuje Praha následovaná postupnou dekoncentrací migrace v rámci pražského zázemí, Středočeského kraje, Česka a zahraničí. Analýza kontingenčních tabulek (Tabulka 3) dokládá, že v obcích, kde předpokládám vyšší podíl potomků nově příchozích obyvatel (A), mají MD statisticky významnější podíl na migraci do Prahy (52,3 % oproti 40,9 %) a zahraničí (9,3 % oproti 7,1 %). Ve srovnání s obcemi, kde naopak očekávám vyšší zastoupení potomků původních obyvatel (B), je méně zastoupena tangenciální migrace v pražském zázemí (17,3 % oproti 21,6 %) a migrace do ostatních obcí Středočeského kraje (13,9 % oproti 20,6 %) i Česka (7,2 % oproti 9,7 %).

Předpokládám, že rozdíly v cílových destinacích migrace MD jsou důsledkem odlišného postavení a životního stylu převažující skupiny obyvatel v obci

¹¹ Korelační analýza obcí v pražském zázemí (Graf 1) ukazuje statisticky významný vztah mezi početním růstem MD v současnosti a bytovou výstavbou v minulosti.

Schéma 1. Cílové destinace migrace mladých dospělých (2017–2020)

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Poznámka: A – muži a ženy z vybraných obcí, B – muži a ženy z ostatních obcí.

(Špačková a Ouředníček, 2012). Lepší finanční možnosti a intenzivnější vazba na město nově příchozích obyvatel mohou vést potomky k migraci do velkých měst či zahraničí (Kährlik et al., 2016). Na druhou stranu bydlení v Praze, především ve vnitřních částech a sídlištích, může být z hlediska životního cyklu člověka (Temelová et al., 2011a) či životního stylu MD (Melia et al., 2018; Opit et al., 2020) pouze dočasným řešením, po němž následuje další přesun, např. do zázemí Prahy. Horší ekonomická situace a tradičnější životní styl původních obyvatel naopak mohou podporovat migraci potomků do venkovských obcí a menších měst (Potočný, 2006). Vzhledem k tomu, že do pražského zázemí se stěhuje vyšší podíl potomků

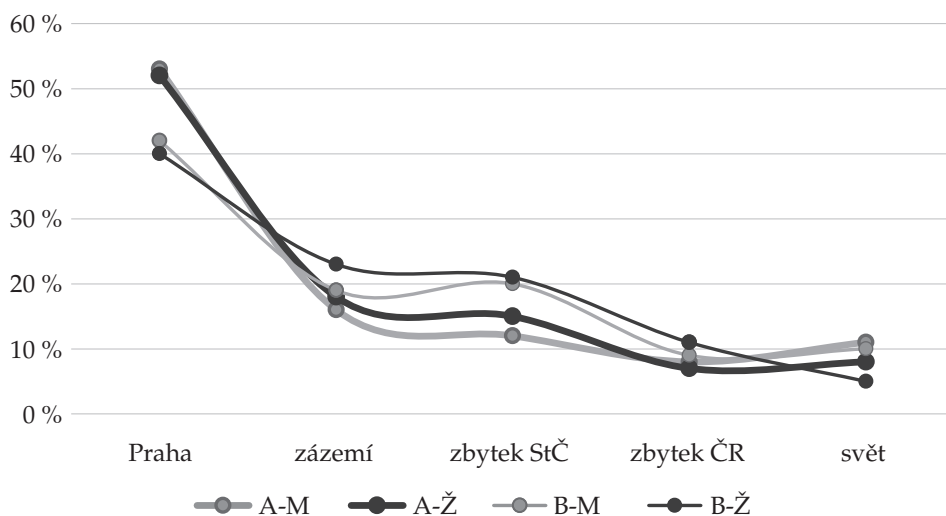
Tabulka 3. Kontingenční analýza cílových destinací migrace ($\chi^2 = 60,2^*$, $p < 0,01$; $\varphi_c = 0,12^{\#}$, $p < 0,01$)

		Praha	zázemí	zbytek Středo- českého kraje	zbytek ČR	svět
A	Počet migrantů	561	186	149	77	100
	St. reziduum	4,1	-2,3	-3,7	-2,0	1,9
B	Počet migrantů	1209	640	611	288	211
	St. reziduum	-2,5	1,4	2,3	1,2	-1,1

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Poznámka: A – muži a ženy z vybraných obcí, B – muži a ženy z ostatních obcí; * Pearsonův Chí-kvadrát, # Cramerovo V.

Graf 2. Cílové destinace migrace mladých dospělých dle pohlaví

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Poznámka: A-M(Ž) – muži (ženy) z vybraných obcí, B-M(Ž) – muži (ženy) z ostatních obcí.

Tabulka 4. Kontingenční analýza cílových destinací migrace dle pohlaví

		Praha	zázemí	zbytek Středo- českého kraje	zbytek ČR	svět	koef.
A-M	Počet migrantů	252	76	58	36	54	$\chi^2 = 6,72^*$ $\varphi_c = 0,08^{\#}$ $p = 0,15$
	St. reziduum	0,2	-0,7	-1,0	0,3	1,4	
A-Ž	Počet migrantů	309	110	91	41	46	
	St. reziduum	-0,2	0,6	0,9	-0,3	-1,3	
A-M	Počet migrantů	252	76	58	36	54	$\chi^2 = 25,14^*$ $\varphi_c = 0,12^{\#}$ $p < 0,01$
	St. reziduum	2,6	-1,3	-3,0	-0,6	0,8	
B-M	Počet migrantů	549	253	263	113	126	
	St. reziduum	-1,6	0,8	1,8	0,4	-0,5	
A-Ž	Počet migrantů	309	110	91	41	46	$\chi^2 = 38,07^*$ $\varphi_c = 0,13^{\#}$ $p < 0,01$
	St. reziduum	3,3	-1,9	-2,4	-2,1	1,9	
B-Ž	Počet migrantů	660	387	348	175	85	
	St. reziduum	-2,0	1,1	1,4	1,3	-1,1	

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

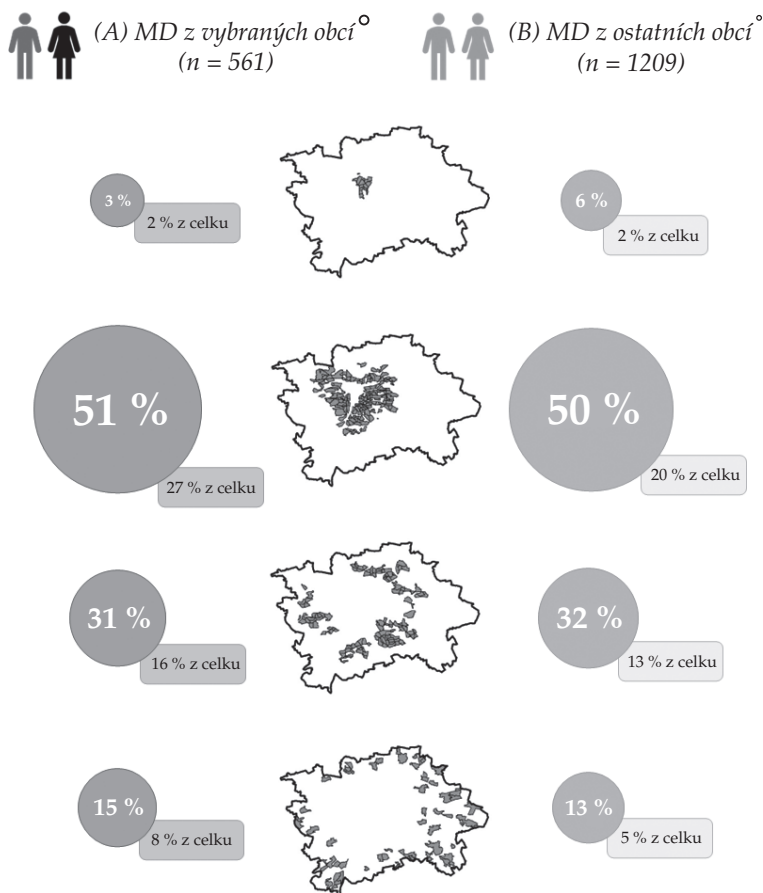
Poznámka: A-M(Ž) – muži (ženy) z vybraných obcí, B-M(Ž) – muži (ženy) z ostatních obcí; * Pearsonův Chí-kvadrát, [#] Cramerovo V.

původních obyvatel, odvozují, že části této skupiny brání finanční možnosti stěhování do Prahy, a proto nakonec realizují první bydlení v pražském zázemí.

Mezi muži a ženami se cílové destinace migrace u obcí s očekávaným vyšším podílem potomků nově příchodích obyvatel statisticky významně neliší.¹² Rozdíly se rýsují při porovnání obou skupin obcí (Graf 2). Muži v porovnání první skupiny (A) s obcemi s předpokládaným vyšším podílem potomků původních obyvatel (B) mají výraznější migraci do Prahy (52,9 % oproti 42,1 %), u žen se rozdíl projevuje u migrace do zahraničí (7,7 % oproti 5,1 %). Společná pro obě pohlaví je u obcí s předpokládaným vyšším podílem potomků nově příchodích obyvatel averze k migraci v rámci pražského zázemí (16,0 % oproti 19,4 % u mužů a 18,4 % oproti 23,4 % u žen). Při celkovém porovnání hodnot standardizovaných reziduí (Tabulka 4) pozorují, že se cílové destinace žen odlišují výrazněji než cílové destinace mužů. Domnívám se, že výraznější příspěvek žen na utváření rozdílných migrací může mít důvod ve změnách životního stylu žen v důsledku suburbanizace (Galčanová, 2012).

¹² $\chi^2 = 2,25$, $p = 0,69$; $\varphi_c = 0,07$, $p = 0,69$

Schéma 2. Cílové destinace migrace mladých dospělých do jednotlivých pražských zón (2017–2020)

Zdroj: ČSÚ (2022), vlastní zpracování

Na rozdíl od cílových destinací migrace MD z pražského zázemí do velkých územních celků užší rozlišení cílů migrace v Praze podle koncentrických zón (Schéma 2) nepřineslo statisticky významné rozdíly mezi oběma typy sledovaných skupin MD,¹³ a to ani mezi pohlavím migrantů.¹⁴ Polovina migrujících z obou skupin míří do vnitřního města, necelá třetina do vnějšího kompaktního

¹³ $\chi^2 = 6,01$, $p = 0,11$; $\varphi_c = 0,06$, $p = 0,11$

¹⁴ MD z vybraných obcí $\chi^2 = 6,87$, $p = 0,08$; $\varphi_c = 0,11$, $p = 0,08$; MD z ostatních obcí $\chi^2 = 1,97$, $p = 0,58$; $\varphi_c = 0,04$, $p = 0,58$

Tabulka 5. Migrující a zůstavší mladí dospělí ve zdrojových obcích migrace

	muži		ženy		celkem	
	četnost	relativně	četnost	relativně	četnost	relativně
migranti (18–26)	16	44,4 %	24	60,0 %	40	52,6 %
zůstavší (18–26)	12	33,3 %	12	30,0 %	24	31,6 %
migranti (27+)	3	8,3 %	3	7,5 %	6	7,9 %
zůstavší (27+)	5	13,9 %	1	2,5 %	6	7,9 %
celkem	36		40		76	

Zdroj: dotazníkové šetření uskutečněné v letech 2019–2021

města. Zatímco však u MD z obcí, kde předpokládám vyšší zastoupení potomků suburbánních novousedlíků, tvoří migrace do vnitřního města, resp. vnějšího města 27 %, resp. 16 % ze všech cílových destinací, u druhé skupiny pouze 20 %, resp. 13 %. Migrující MD z obcí, kde předpokládám vyšší zastoupení původních obyvatel, migrují do Prahy méně oproti druhé skupině. Pokud se ale do Prahy skutečně stěhují, volba městské lokality se od MD z obcí, kde naopak předpokládám vyšší zastoupení suburbánních novousedlíků, neliší. Odvozují tedy, že vyšší finanční možnosti u potomků suburbánních novousedlíků dávají častější příležitost stěhování do Prahy, nicméně volbu bydliště v rámci města toto neovlivňuje.

Migrace, nebo setrvání v místě bydliště?

Obrátíme-li pozornost na významnou skupinu MD ve zdrojových obcích migrace, která se ve věku mladé dospělosti, příp. i po tomto období, z místa bydliště nestěhovala nebo se stěhovala později, z dotazníkového šetření (Tabulka 5) vyplývá, že se z těchto obcí ve věku mladé dospělosti stěhovala od rodičů jen polovina (53 %) MD, zatímco ostatní se z místa bydliště nestěhovali vůbec nebo až v pozdějším věku. Potvrdilo se tedy, že setrvání v bydlišti rodičů je nejrozšířenější migrační trajektorií MD (Clapham et al., 2014). O něco častěji se v mladé dospělosti stěhují ženy (60 %) než muži (44 %). O tom, že muži zůstávají bydlet s rodiči déle než ženy, svědčí i fakt, že více mužů (5) než žen (1) zůstává bydlet s rodiči po dovršení 27 let věku.

Předpokládané důsledky migrace mladých dospělých z pražského zázemí

Migrační pohyb nepůsobí pouze na člověka, ale i na prostředí, které je jeho migrací přetvářeno (Drbohlav a Uherek, 2007). Jednosměrná migrace mladých lidí bývá ve zdrojových lokalitách spojována s negativním jevem – odlivem vysoce

vzdělané a kvalifikované části populace, tzv. brain drain (Beine et al., 2001). Domácnosti suburbánních obyvatel ale bývají málokdy pracovně vázány na místo bydliště (Novák a Sýkora, 2007; Sýkora a Ouředníček, 2007) a migrace MD tak může mít spíše demografické než ekonomické důsledky pro zdrojové lokality. Lze očekávat, že výzvou zdrojových lokalit bude postupné stárnutí generace suburbánních novousedlíků – rodičů MD (Klápště et al., 2012). Zdrojové lokality, kde je migrace MD provázána s následnou migrací jejich rodičů, mohou zaznamenávat významný populační pokles známý ze suburbánních zón v západních zemích (Leinberger, 2011; Yui et al., 2017).

Reurbanizační trend migrace MD může být spojován s gentifikací – zvyšováním společensko-ekonomického statusu vybraných lokalit a společensko-prostorové fragmentace. Nicméně Ouředníček et al. (2015) se domnívají, že MD migrující ze zázemí měst jsou v odlišném demografickém i společensko-ekonomickém postavení, než je pro gentrifiery v postsocialistických městech typické. Proto s jejich návratem do měst nemusí být gentifikace svázána. Vedle společensko-ekonomických dopadů reurbanizace na cílové lokality migrace vyvstávají otázky týkající se prostorové koncentrace migrace nebo vlivu na nabídku bydlení, obsazenost a cenu bytů, příp. nájemného. Buzar et al. (2007) uvádějí, že reurbanizační proudy vedou spíše než k plošnému rozmístění migrantů ke zvyšování společensko-prostorové diferenciaci, která je důsledkem selektivní migrace MD do vnitřního města (Couch a Fowles, 2019). Na druhou stranu lze očekávat, že MD, podobně jako předcházející generace, budou později směřovat do zázemí Prahy s cílem založit rodinu, což si může vyžádat další investice do veřejné infrastruktury v dosud nedostatečně vybavených obcích nebo okrajových městských částech.

Ve vnitřním městě může migrace MD přispívat k proměně společensko-ekonomické struktury obyvatelstva vedoucí vzhledem k nízké nabídce bytů ke zvyšování cen bydlení a lokální gentifikaci spojené s vymístěním původních obyvatel. Tangenciální migrace MD může vést k obdobným problémům, které suburbanizaci v pražském zázemí provázejí dlouhodobě. Je otázkou, zda obce, popř. i okrajové městské části Prahy, využijí koncentračních tendencí současné suburbanizace a poučí se z nekontrolovaného růstu v minulosti, čímž zmírní negativní důsledky, nebo dokonce využijí potenciál přílivu produktivní generace ke zlepšení místních podmínek. Společné pro všechny zóny mohou být výzvy spojené s investicemi do veřejné infrastruktury, která v současnosti nemusí plně odpovídat preferencím a životnímu stylu MD.

Závěr

Tato stať měla za cíl seznámit čtenáře s migračními trajektoriemi dosud přehlížené, avšak objemné generace MD, která vyrůstala v prvních dvou dekádách 21. století v pražském zázemí. Hledala zdrojové obce migrace MD v pražském zázemí a analyzovala objemy migračních proudů do různých oblastí. V těsném

zázemí Prahy se objevují první shluky suburbanizovaných obcí, ve kterých nárazově dorůstá vysoký počet MD, kteří se hromadně stěhují. Ukázalo se, že tato generace se migračním chováním významně odlišuje od MD vyrůstajících v obcích, které nebyly ovlivněny suburbanizací. Zatímco potomci suburbánních novousedlíků se častěji vrací do Prahy nebo míří do zahraničí, potomci původních obyvatel pražského zázemí preferují i tangenciální migraci do obcí Středočeského kraje včetně jiných suburbií. V rámci Prahy již rozdíly v cílových destinacích mezi oběma skupinami nejsou patrné. Přesto je nezbytné brát v potaz, že migrační data neobsahují všechny reálně stěhující se osoby, a proto především krátkodobé migrace nemusejí být podchyceny.

Zaměření na rozdíly mezi muži a ženami pouze potvrdilo výše zjištěné rozdíly mezi migračním chováním MD z obcí s výraznou a naopak nevýraznou suburbanizací. U obcí, kde převažuje migrace potomků suburbánních novousedlíků, se statisticky významné rozdíly mezi pohlavími nepotvrdily. Kvalitativní dotazníkové šetření ukázalo, že analýza statistických dat o migraci MD v sobě zahrnuje migrační chování pouze přibližně poloviny MD, zatímco druhá polovina, nezachytitelná statistickými daty, se v tomto věku nestěhuje. V pozdějším věku se stěhují především muži, ženy se stěhují zpravidla dříve. Lze předpokládat, že rozsah zdrojových obcí migrace MD se bude vzhledem k dynamice suburbanizace na počátku 21. století a postupnému dorůstání dalších kohort do věku mladé dospělosti prostorově i objemově zvětšovat. Výzkum se do budoucna může soustředit na zjišťování důvodů migrace jednotlivců pomocí kvalitativních metod, případně monitorování důsledků migrace MD pro zdrojové lokality a cílové destinace.

OTAKAR BURSA je studentem postgraduálního studia sociální geografie a regionálního rozvoje na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Kromě generace mladých dospělých v pražském metropolitním regionu se zabývá rezidenční spokojeností a suburbanizací.

ORCID: 0000-0002-3191-7394

Literatura

- Barber, A. (2007). Planning for sustainable re-urbanisation: Policy challenges and city centre housing in Birmingham. *Town Planning Review*, 78(2), 179–202.
<https://doi.org/10.3828/tpr.78.2.5>
- Butler, T. (2007). Re-urbanizing London Docklands: Gentrification, suburbanization or new urbanism? *International Journal of Urban and Regional Research*, 31(4), 759–781.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2007.00758.x>
- Beine, M., Docquier, F. a Rapoport, H. (2001). Brain drain and economic growth: theory and evidence. *Journal of Development Economics*, 64(1), 275–289.
[https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(00\)00133-4](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(00)00133-4)

- Brade, I., Herfert, G. a Wiest, K. (2009). Recent trends and future prospects of socio-spatial differentiation in urban regions of Central and Eastern Europe: A lull before the storm? *Cities*, 26(5), 233–244. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2009.05.001>
- Buzar, S., Ogden, P., Hall, R., Haase, A., Kabisch, S. a Steinführer, A. (2007). Splintering urban populations: emergent landscapes of reurbanisation in four European cities. *Urban Studies*, 44(4), 651–677. <https://doi.org/10.1080/00420980601185544>
- Castells, M. (1983). *The City and the Grassroots: A Cross-cultural Theory of Urban Social Movements* (No. 7). University of California Press.
- Clapham, D. (2002). Housing pathways: A postmodern analytical framework. *Housing, Theory and Society*, 19(2), 57–68. <https://doi.org/10.1080/140360902760385565>
- Clapham, D., Mackie, P., Orford, S., Thomas, I. a Buckley, K. (2014). The housing pathways of young people in the UK. *Environment and Planning A*, 46(8), 2016–2031. <https://doi.org/10.1068/a46273>
- Clark, W. A. a Dieleman, F. M. (1996). *Households and Housing: Choice and Outcomes in the Housing Market*. Transaction Publishers.
- Couch, C. a Fowles, S. (2019). Metropolitan planning and the phenomenon of reurbanisation: The example of Liverpool. *Planning Practice & Research*, 34(2), 184–205. <https://doi.org/10.1080/02697459.2018.1548237>
- Drbohlav, D. a Uherek, Z. (2007). Reflexe migračních teorií. *Geografie*, 112(2), 125–141. <https://doi.org/10.37040/geografie2007112020125>
- Ford, J., Rugg, J. a Burrows, R. (2002). Conceptualising the contemporary role of housing in the transition to adult life in England. *Urban Studies*, 39(13), 2455–2467. <https://doi.org/10.1080/0042098022000027059>
- Galčanová, L. (2012). Proces suburbanizace v kulturní perspektivě-teoretická přehledová stať. *Sociológia – Slovak Sociological Review*, 44(1), 5–33
- Galčanová, L. a Vacková, B. (2008). Rezidenční suburbanizace v postkomunistické České republice, její kořeny, tradice a současnost: případová studie brněnských suburbií. *IVRIS Papers*, 3(2), 1–23.
- Haase, A., Wolff, M., Špačková, P. a Radzimski, A. (2017). Reurbanisation in Postsocialist Europe-A Comparative View of Eastern Germany, Poland, and the Czech Republic. *Comparative Population Studies-Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft*, 42, 353–389. <https://doi.org/10.12765/CPoS-2018-02>
- Hamnett, C. a Randolph, B. (1988). The production and transformation in urban residential space. In C. Hamnett a B. Randolph (eds.). *Cities, Housing and Profits: Flat Break-up and the Decline of Private Renting* (s. 5–16). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781003134732>
- Harvey, D. (1973). *Social Justice and the City*. University of Georgia Press.
- Heath, S. a Calvert, E. (2011). *The Role of Family and Friends in the Housing Pathways of Single Young Adults*. ESRC Centre for Population Change.
- Heider, B. (2019). What drives urban population growth and shrinkage in postsocialist East Germany? *Growth and Change*, 50(4), 1460–1486. <https://doi.org/10.1111/grow.12337>
- Hochstenbach, C. a Boterman, W. R. (2015). Navigating the field of housing: Housing pathways of young people in Amsterdam. *Journal of Housing and the Built Environment*, 30(2), 257–274. <https://doi.org/10.1007/s10901-014-9405-6>
- Kabisch, N., Haase, A. (2019). Reurbanisation: A long-term process or a short-term stage? *Population, Space and Place*, 25(8), 1–13. <https://doi.org/10.1002/psp.2266>
- Kährik, A., Leetmaa, K. a Tammaru, T. (2012). Residential decision-making and satisfaction among new suburbanites in the Tallinn urban region, Estonia. *Cities*, 29(1), 49–58. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2011.07.005>

- Kährik, A., Temelová, J., Kadarik, K. a Kubeš, J. (2016). What attracts people to inner city areas? The cases of two post-socialist cities in Estonia and the Czech Republic. *Urban studies*, 53(2), 355–372. <https://doi.org/10.1177/0042098014567444>
- Klápště, P., Bečka, M. a Klápšťová, E. (2012). Jak uvažovat o budoucnosti suburbií? *Urbanismus a územní rozvoj*, 15(5), 49–54.
- Landa, F. (2016). Actual changes in system of urban planning in post-socialist city: the case of Prague. *Journal of Architecture and Urbanism*, 40(4), 303–310. <https://doi.org/10.3846/20297955.2016.1246986>
- Lee, Y., Lee, B. a Shubho, M. T. H. (2019). Urban revival by Millennials? Intraurban net migration patterns of young adults, 1980–2010. *Journal of Regional Science*, 59(3), 538–566. <https://doi.org/10.1111/jors.12445>
- Leinberger, C. (2011, 25. listopadu). The death of the fringe suburb. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2011/11/26/opinion/the-death-of-the-fringe-suburb.html>
- Macešková, M. a Ouředníček, M. (2008). Dopad suburbanizace na daňové příjmy obcí. *Obec a finance*, 13(1), 28–29.
- Maier, K. (2012). Nástroje územního plánování k regulaci suburbanizace. *Urbanismus a územní rozvoj*, 15(5), 12–20.
- Melia, S., Chatterjee, K. a Stokes, G. (2018). Is the urbanisation of young adults reducing their driving? *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 118, 444–456. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2018.09.021>
- Millard-Ball, A. (2002). Gentrification in a residential mobility framework: Social change, tenure change and chains of moves in Stockholm. *Housing Studies*, 17(6), 833–856. <https://doi.org/10.1080/02673030215997>
- Mulder, C. H. (2003). The housing consequences of living arrangement choices in young adulthood. *Housing Studies*, 18(5), 703–719. <https://doi.org/10.1080/02673030304255>
- Mulder, C. H. (2006). Home-ownership and family formation. *Journal of Housing and the Built Environment*, 21(3), 281–298. <https://doi.org/10.1007/s10901-006-9050-9>
- Mulder, C. H. a Cooke, T. J. (2005). Family ties and residential locations. *Population, Space and Place*, 15(4), 299–304. <https://doi.org/10.1002/psp.556>
- Mulder, C. H. a Lauster, N. T. (2010). Housing and family: An introduction. *Housing Studies*, 25(4), 433–440. <https://doi.org/10.1080/02673031003771109>
- Nelson, A. (2009). Catching the Next Wave: Older Adults and the ‘New Urbanism’. *Generations*, 33(4), 37–42.
- Novák, J. a Sýkora, L. (2007). A city in motion: time-space activity and mobility patterns of suburban inhabitants and the structuration of the spatial organization of the Prague metropolitan area. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 89(2), 147–168. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2007.00245.x>
- Nuissl, H. a Rink, D. (2005). The ‘production’ of urban sprawl in eastern Germany as a phenomenon of post-socialist transformation. *Cities*, 22(2), 123–134. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2005.01.002>
- Opit, S., Witten, K. a Kearns, R. (2020). Housing pathways, aspirations and preferences of young adults within increasing urban density. *Housing Studies*, 35(1), 123–142. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1584662>
- Ouředníček, M. (2001). Nová sociálně prostorová struktura v zázemí Prahy. In *Česká geografie v období rozvoje informačních technologií. Sborník příspěvků Výroční konference České geografické společnosti* (s. 248–257). Univerzita Palackého v Olomouci.
- Ouředníček, M. (2003). Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 39(2), 235–253. <https://doi.org/10.13060/00380288.2003.39.2.06>
- Ouředníček, M. (2007). Differential suburban development in the Prague urban region. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 89(2), 111–126. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2007.00243.x>

- Ouředníček, M. a Posová, D. (2006). Suburbánní bydlení v Pražském městském regionu: etapy vývoje a prostorové rozmístění. In M. Ouředníček (ed.), *Sociální geografie Pražského městského regionu* (s. 96–113). Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- Ouředníček, M., Klsák, A. a Špačková, P. (2019). In between city and village: The development of spatial patterns of Czech suburbanisation 1997–2016. *Demografie*, 61(4), 299–308.
- Ouředníček, M., Pospíšilová, L., Špačková, P., Temelová, J. a Novák, J. (2012). Prostorová typologie a zonace Prahy. In M. Ouředníček a J. Temelová (eds.), *Sociální proměny pražských čtvrtí* (s. 268–286). Academia.
- Ouředníček, M., Šimon, M. a Kopečná, M. (2015). The reurbanisation concept and its utility for contemporary research on post-socialist cities: The case of the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports*, 23(4), 26–35.
<https://doi.org/10.1515/mgr-2015-0022>
- Posová, D. a Sýkora, L. (2011). Urbanizace a suburbanizace v městských regionech Prahy a Vídně: strukturální rozdíly v podmínkách odlišných politicko-ekonomických režimů. *Geografie*, 116(3), 276–299. <https://doi.org/10.37040/geografie2011116030276>
- Pospíšilová, L. a Ouředníček, M. (2011). Časoprostorové chování středoškolských studentů bydlících v zázemí Prahy. In B. Vacková, L. Galčanová a S. Ferenčuhová (eds.), *Třetí město* (s. 99–132). Pavel Mervart/Masarykova univerzita.
- Potočný, T. (2006). Lidé na okraji. Případová studie satelitního městečka. *IVRIS Papers*, 1(1), 1–47.
- Puldová, P. a Ouředníček, M. (2006). Změny sociálního prostředí v zázemí Prahy jako důsledek procesu suburbanizace. In M. Ouředníček (ed.), *Sociální geografie Pražského městského regionu* (s. 128–142). Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- Revington, N. (2018). Pathways and processes: Reviewing the role of young adults in urban structure. *The Professional Geographer*, 70(1), 1–10.
<https://doi.org/10.1080/00330124.2017.1288574>
- Sander, N. (2014). Internal migration in Germany, 1995–2010: New insights into east-west migration and re-urbanisation. *Comparative Population Studies*, 39(2), 217–246.
<https://doi.org/10.12765/CPoS-2014-04>
- Siedentop, S., Zakrzewski, P. a Stoms, P. (2018). A childless urban renaissance? Age-selective patterns of population change in North American and German Metropolitan areas. *Regional Studies, Regional Science*, 5(1), 1–20.
<https://doi.org/10.1080/21681376.2017.1412270>
- Sotirakos, Z. (2019). *A Canadian Study of Young Adults' Suburban Ways of Living*. University of Waterloo.
- Stanilov, K. a Sýkora, L. (2014). Postsocialist suburbanization patterns and dynamics: a comparative perspective. In K. Stanilov a L. Sýkora (eds.), *Confronting Suburbanization: Urban Decentralization in Postsocialist Central and Eastern Europe* (s. 256–295). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118295861.ch9>
- Stojanov, R. a Gladišová, L. (2011). Úvod do tématu migrace a rozvoje a přehled klíčových teoretických konceptů. In Kolektiv autorů, *Migrace a rozvoj: Rozvojový potenciál mezinárodní migrace* (s. 9–43). Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova.
- Sýkora, L. (1999). Changes in the internal spatial structure of post-communist Prague. *Geojournal*, 49(1), 79–89. <https://doi.org/10.1023/A:1007076000411>
- Sýkora, L. (2003). Suburbanizace a její společenské důsledky / Suburbanisation and Its Social Consequences. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 39(2), 11–36.
<https://doi.org/10.13060/00380288.2003.39.2.05>
- Sýkora, L. a Bursa, O. (2022). Mladí dospělí v pražském metropolitním regionu: tikající

- bomba ve světle metodických zákrut geodemografie a demogeografie. *Demografie, revue pro výzkum populačního vývoje*, 64 (1), 24–45. <https://doi.org/10.54694/dem.0294>
- Sýkora, L. a Mulíček, O. (2014). Urban growth and regional sprawl. In K. Stanilov a L. Sýkora (eds.), *Confronting Suburbanization: Urban Decentralization in Postsocialist Central and Eastern Europe* (s. 133–162). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118295861.ch5>
- Sýkora, L. a Ouředníček, M. (2007). Sprawling post-communist metropolis: Commercial and residential suburbanization in Prague and Brno, the Czech Republic. In E. Razin, M. Dijst a C. Vázquez (eds.), *Employment Deconcentration in European Metropolitan Areas* (s. 209–233). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-5762-5_8
- Sýkora, L. a Stanilov, K. (2014). The challenge of postsocialist suburbanization. In K. Stanilov, L. Sýkora (eds.), *Confronting Suburbanization: Urban Decentralization in Postsocialist Central and Eastern Europe* (s. 1–32). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118295861.ch1>
- Špačková, P. a Ouředníček, M. (2012). Spinning the web: new social contacts of Prague's suburbanites. *Cities*, 29(5), 341–349. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2011.09.002>
- Špačková, P., Dvořáková, N. a Tobrmanová, M. (2016). Residential satisfaction and intention to move: the case of Prague's new suburbanites. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 98(4), 331–348. <https://doi.org/10.1111/geob.12108>
- Špačková, P., Ouředníček, M., Novák, J. a Křivka M. (2012). Zóny rezidenční suburbanizace 2010. In *Populační vývoj v zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace, soubor specializovaných map*.
- Temelová, J., Novák, J., Ouředníček, M. a Puldová, P. (2011a). Housing estates in the Czech Republic after socialism: Various trajectories and inner differentiation. *Urban Studies*, 48(9), 1811–1834. <https://doi.org/10.1177/0042098010379279>
- Temelová, J., Novák, J., Pospíšilová, L. a Dvořáková, N. (2011b). Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie obyvatel v periferních lokalitách. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 47(4), 831–858. <https://doi.org/10.13060/00380288.2011.47.4.09>
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II., Dospělost a stáří*. Nakladatelství Karolinum.
- Van Mol, C. (2016). Migration aspirations of European youth in times of crisis. *Journal of Youth Studies*, 19(10), 1303–1320. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1166192>
- Yui, Y., Kubo, T. a Miyazawa, H. (2017). Shrinking and super-aging suburbs in Japanese metropolis. *Social Study*, 7(4), 195–204. <https://doi.org/10.17265/2159-5526/2017.04.002>
- Zelinsky, W. (1971). The hypothesis of the mobility transition. *Geographical Review*, 61(2), 219–249. <https://doi.org/10.2307/213996>